

Іроденко Р. М.

*аспірант кафедри фінансових ринків і технологій,
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-558-0-15>

ФОРМУВАННЯ РЕГУЛЯТОРНОЇ АРХІТЕКТУРИ ДЛЯ ПРИТОКУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Незважаючи на високі безпекові ризики, іноземний капітал демонструє стійку готовність до інвестування та участі у відновленні України: 57% компаній, що вже працюють в Україні, готові до подальших інвестицій, а 79% планують долучитися до відбудови [1]. Головними операційними викликами, які називає бізнес, є дефіцит робочої сили (62% опитаних), безпекові ризики та зростання цін. Крім того, інституційні ризики, зокрема корупція у судовій системі, митних та державних послугах, продовжують хвилювати інвесторів. Проте, діджиталізація та посилення антикорупційних інституцій створюють мінімально необхідну основу довіри.

Через зависокі ризики воєнного часу на перший план висувається завдання розробки дієвих механізмів їх страхування. Міжнародні механізми страхування воєнних ризиків є критично важливим елементом, де ключові міжнародні інституції виступають страховиками останньої інстанції. Багатостороння агенція з гарантій інвестицій (MIGA) активно надає страхування політичних ризиків (PRI), розділяючи свою стратегію на дві фази. Фаза 1 (воєнний час) зосереджена на підтримці ліквідності та торговельного фінансування, надаючи гарантії міжнародним банкам. Фаза 2 (відбудова) передбачає повне розгортання PRI-гарантій для реального сектору економіки, що настане лише після стабілізації або припинення війни. Прикладом успішної роботи є покриття військових ризиків від MIGA для індустріального парку Dragon Capital на суму 9,2 млн доларів США. Доступ до гарантій MIGA, а також Фінансової корпорації розвитку США (DFC), яка надає цільове страхування (наприклад, \$25 млн для Superhumans Center) та співпрацює з MIGA, вимагає від інвесторів проходження складних процедур due diligence та наявності аудитованої звітності, включаючи ESG-стандарти

[2]. Додатково, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) створює спецфонд на суму близько €200 млн для страхування майна, що знаходиться у дорозі та на складах, а національні Експортно-Кредитні Агенції (ЕКА) низки європейських країн надають покриття військових ризиків для своїх компаній, підвищуючи їхні шанси на вихід на український ринок.

На поточному етапі Уряд адаптував внутрішні механізми підтримки до військових реалій, суттєво послабивши вимоги Закону про «Інвестиційні няні» (Закон 1116-ІХ) для стимулювання менших за обсягом, але короткострокових проєктів [3]. Мінімальний обсяг інвестицій було знижено з 20 млн євро до 12 млн євро, а мінімальна кількість нових робочих місць – з 80 до 10 і більше. Державна підтримка може становити до 30% обсягу інвестицій і надається у формі фіскальних преференцій: звільнення від податку на прибуток строком на п'ять років (за винятком проєктів у сфері добування з метою подальшої переробки корисних копалин), а також звільнення від ПДВ та ввізного мита при імпорті нового обладнання. Пріоритетні сфери охоплюють виробництво біометану, переробну промисловість, логістику, охорону здоров'я та туризм. Інституційну фасилітацію забезпечує UkraineInvest, яка функціонує як інститут «інвестиційної няні» та надає консультаційну підтримку (HelpDesk) щодо змін у режимі воєнного стану, оподаткуванні та трудових процедурах.

Важливою складовою регуляторного клімату в Україні є послідовна валютна лібералізація, яку проводить Національний банк України (НБУ). Це критично важливо для іноземного інвестиційного процесу, оскільки вона спрямована на відновлення можливості репатріації капіталу (виведення дивідендів, відсотків) . Це пом'якшення валютних обмежень є необхідним для зменшення ризику конвертації та переказу коштів (C&T risk), який зазвичай не покривається міжнародними гарантіями MIGA. Ключовим стратегічним кроком стало підписання Угоди про економічне партнерство зі США у квітні 2025 року, що призвело до створення Інвестиційного Фонду Відбудови (RIF) [4]. RIF покликаний фінансувати критично важливі проєкти, особливо у сфері розвитку мінеральних ресурсів, інновацій та відбудови. Фонд має унікальну фінансову модель: Україна спрямовуватиме до нього 50% майбутніх надходжень від нової ренти з нових ліцензій (критична сировина, нафта, газ), а прибутки RIF протягом перших 10 років повністю реінвестуються в українську економіку. Для повноцінного запуску RIF потрібна лише ратифікація Угоди Верховною Радою та обмежені зміни до Бюджетного кодексу.

Фундаментальний правовий захист іноземних інвестицій забезпечується через інвестиційний арбітраж (ISDS). Україна є учасником численних Двосторонніх Інвестиційних Угод (ДІУ) та Договору до Енергетичної хартії, а членство у Вашингтонській конвенції 1965 року полегшує автоматичне виконання рішень Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID) [4]. Арбітраж розглядається як потенційний механізм для відшкодування воєнних збитків, включаючи майно, експропрійоване на окупованих територіях. В умовах воєнного стану діють спеціальні правові механізми: Закон 2116-IX від 03.03.2022 регулює примусове вилучення об'єктів права власності Російської Федерації [5], а військове командування має право здійснювати примусове відчуження майна для потреб оборони з подальшим або попереднім відшкодуванням вартості. Ця процедура вимагає суворого документування. Для інвесторів критично важливим є проведення ретельного правового аналізу (due diligence) та обов'язкове залучення кваліфікованих юристів для перевірки договірних зобов'язань щодо відповідальності та ризиків воєнного стану.

Таким чином, регуляторна архітектура залучення іноземних інвестицій в Україну під час війни є складною, але функціональною системою, що ґрунтується на трирівневому підході:

- зовнішнє покриття ризиків: системи MIGA, DFC та ЕКА, які знижують політичні та військові ризики;
- внутрішні фіскальні стимули: адаптований Закон про значні інвестиції, що стимулює швидкий вхід капіталу у пріоритетні сектори через зниження порогів та надання податкових пільг;
- макрофінансова стабільність: послідовна політика НБУ щодо валютної лібералізації, спрямована на зменшення ризику конвертації та переказів.

Література:

1. Investment Climate Statements: Ukraine / U.S. Department of State. 2024. URL: <https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/ukraine> (дата звернення: 31.10.2025).
2. Between Recovery and Uncertainty: What Ukrainian Businesses Expect Amid War. 4liberty.eu. URL: <https://4liberty.eu/between-recovery-and-uncertainty-what-ukrainian-businesses-expect-amid-war/> (дата звернення: 31.10.2025).
3. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення: 31.10.2025).

4. Україна і США підписали угоду про економічне партнерство та створення інвестиційного фонду відбудови. міністерство економіки Ураїни. 01.05.2025. URL: <https://me.gov.ua/news/detail/af988778-4115-4507-94c7-32a144ef03e4?lang=uk-ua&title=ukrainaisshapidpisaliugodu> (дата звернення: 31.10.2025).

5. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів: Закон України від 03.03.2022 № 2116-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 21. Ст. 11. URL: <https://www.spfu.gov.ua/ua/documents/5570.html> (дата звернення: 31.10.2025).